

MERITUM POSTĘPOWANIE KARNE

redakcja naukowa Dariusz Świecki

MERITUM

MERITUM POSTĘPOWANIE KARNE

redakcja naukowa Dariusz Świecki

MERITUM

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Redaktor naukowy:
SSN prof. UŁ dr hab. Dariusz Świecki

Recenzent:
prof. zw. dr hab. Piotr Hofmański

Wydawca:
Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący:
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Opracowanie redakcyjne:
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Stan prawny na 5 października 2019 r.

Autorzy:

SSA Barbara Augustyniak – rozdział XVI;
SSO dr Michał Błoński (Uniwersytet Łódzki) – rozdziały: II.7, 10–12, 14; IV.1, 3; VIII.1–4, 6–10; XV.2;
SSA dr Krzysztof Eichstaedt – rozdziały: VIII.5; IX; X.12; XI.5; XIII; XVII; XVIII;
dr Jarosław Kasiński (Uniwersytet Łódzki) – rozdziały: I; II.1, 2, 15, 16; VII; XI.6.B–E;
prok. reg. dr Michał Kurowski (Uniwersytet Łódzki) – rozdziały: II.6, 9; IV.2; X.1–11, 13–19;
adv. dr Piotr Misztal (Uniwersytet Łódzki) – rozdziały: II.4, 8, 13; III; V; VI; XIV;
SSN prof. UŁ dr hab. Dariusz Świecki (Uniwersytet Łódzki) – Słowo wstępne, rozdziały: II.3, 5, 17;
XI.1–4, 6.A, F–K, 7–10; XII; XV.1, 3–5

© by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2019

ISBN 978-83-8160-805-3

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Strona		Numer
11	Słowo wstępne	
13	Wykaz skrótów	
17	CZĘŚĆ OGÓLNA	
19	Rozdział I. Zagadnienia ogólne	
21	1. Pojęcia podstawowe	1
24	2. Wykładnia prawa	6
33	3. Temporalne oraz terytorialne obowiązywanie i stosowanie przepisów prawa karnego procesowego	34
44	4. Tryby ścigania karnego	59
56	5. Umorzenie absorpcyjne	78
64	6. Zawieszenie postępowania karnego	88
74	7. Mediacja	102
83	Rozdział II. Naczelne zasady procesowe	
85	1. Zagadnienia ogólne	112
87	2. Zasada prawdy materialnej	116
98	3. Zasada swobodnej oceny dowodów (art. 7 k.p.k.)	124
104	4. Zasada obiektywizmu	140
108	5. Zasada bezpośredniości	147
112	6. Zasada skargowości	154
120	7. Zasada kontradyktoryjności i zasada śledcza	163
125	8. Zasada równości stron	167
127	9. Zasada legalizmu	172
129	10. Zasada domniemania niewinności	177
132	11. Zasada <i>in dubio pro reo</i>	181
134	12. Zasada ciężaru dowodu	183
136	13. Zasada prawa do obrony	184
142	14. Zasada jawności.....	197
149	15. Zasada ustności procesu	211

Strona		Numer
159	16. Zasada koncentracji	219
172	17. Zasada instancyjności	234
175 Rozdział III. Przesłanki dopuszczalności procesu		
176	1. Uwagi ogólne.....	238
176	2. Podział przesłanek procesowych	239
179	3. Przesłanki materialne	245
182	4. Przesłanka mieszana	252
183	5. Przesłanki procesowe	256
197 Rozdział IV. Organy procesowe		
198	1. Sąd i referendarz sądowy	270
251	2. Prokuratura i organy nieprokuratorskie w ramach organów procesowych	356
260	3. Pomocnicy procesowi	370
269 Rozdział V. Strony postępowania		
274	1. Pokrzywdzony	388
280	2. Oskarżyciel posiłkowy	397
283	3. Oskarżyciel posiłkowy subsydiarny	402
290	4. Oskarżyciel prywatny	415
299	5. Oskarżony a podejrzany	433
299	6. Podejrzany	435
301	7. Oskarżony	439
301	8. Osoba podejrzana	441
302	9. Prawa i obowiązki oskarżonego	442
333	10. Strony szczególne	498
337	11. Quasi-strony	504
345 Rozdział VI. Przedstawiciele procesowi stron		
346	1. Uwagi ogólne	514
347	2. Nieprofesjonalni przedstawiciele procesowi	516
352	3. Profesjonalni przedstawiciele procesowi stron	521
366	4. Rzecznicy interesu społecznego	538
379 Rozdział VII. Czynności procesowe		
381	1. Zagadnienia ogólne związane z czynnościami procesowymi	568
392	2. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	590
408	3. Udział stron i publiczności w rozprawie oraz posiedzeniu sądu	628
413	4. Prawomocność decyzji procesowej	637
415	5. Sprostowanie orzeczeń i zarządzeń	640
420	6. Narada i głosowanie	651
431	7. Porządek czynności procesowych	665
446	8. Terminy procesowe	676
460	9. Doręczenia	692
470	10. Protokoły	704

Strona		Numer
--------	--	-------

480	11. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	721
482	12. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	725

485	Rozdział VIII. Dowody i postępowanie dowodowe
-----	---

488	1. Zagadnienia ogólne	728
501	2. Zakazy dowodowe	757
550	3. Wyjaśnienia oskarżonego	826
569	4. Zeznania świadka	864
605	5. Dowód z opinii biegłego	932
620	6. Oględziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy	973
624	7. Wywiad środowiskowy	981
625	8. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie	982
632	9. Kontrola i utrwalanie rozmów	988
639	10. Wykorzystanie dowodów uzyskanych w wyniku kontroli operacyjnej (art. 168b k.p.k.)	996

643	Rozdział IX. Środki przymusu
-----	------------------------------

644	1. Definicja. Podział środków przymusu	997
644	2. Zatrzymanie	998
651	3. Środki zapobiegawcze	1019
679	4. Poszukiwania oskarżonego i list gończy	1120
681	5. List żelazny	1126
684	6. Kary porządkowe	1136
688	7. Zabezpieczenie majątkowe	1149

693	CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA
-----	------------------

695	Rozdział X. Postępowanie przygotowawcze
-----	---

699	1. Zagadnienia ogólne	1163
701	2. Strony postępowania i ich uprawnienia	1167
706	3. Ochrona pokrzywdzonego i świadka w postępowaniu przygotowawczym	1175
707	4. Dostęp do akt postępowania przygotowawczego	1179
710	5. Rodzaje postępowania przygotowawczego	1186
723	6. Przebieg postępowania	1208
727	7. Wszczęcie postępowania przygotowawczego	1214
735	8. Instytucja przedstawienia i zmiany zarzutów	1230
740	9. Czynności końcowe postępowania przygotowawczego	1244
743	10. Zawieszenie postępowania	1255
746	11. Czynności procesowe (dowodowe)	1265
752	12. Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym	1275
788	13. Zaskarżalność czynności w postępowaniu przygotowawczym	1296
792	14. Nadzór nad postępowaniem przygotowawczym – zagadnienia ogólne	1304
799	15. Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego	1318
812	16. Akt oskarżenia	1345
816	17. Wniosek o skazanie bez rozprawy (art. 335 § 1 i 2 k.p.k.)	1355
817	18. Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania	1357

Strona		Numer
818	19. Wniosek o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających	1361
821	Rozdział XI. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji	
823	1. Wszczęcie postępowania sądowego	1365
825	2. Forum rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym	1369
828	3. Posiedzenie	1372
843	4. Posiedzenia w przedmiocie umorzenia postępowania i wydania innych rozstrzygnięć (art. 339 § 3 k.p.k.)	1395
849	5. Umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego	1405
857	6. Orzekanie na rozprawie	1421
889	7. Przewód sądowy	1465
895	8. Przeprowadzenie poszczególnych dowodów na rozprawie	1469
920	9. Głosy końcowe	1509
921	10. Wyrokowanie	1510
937	Rozdział XII. Postępowanie odwoławcze	
939	1. Uwagi wprowadzające	1533
941	2. Zwyczajne środki zaskarżenia	1538
950	3. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	1561
953	4. Wniesienie środka odwoławczego	1569
972	5. Kontrola odwoławcza	1602
984	6. Zażalenie	1622
986	7. Apelacja	1623
997	8. Zaskarżenie uzasadnienia orzeczenia	1638
999	Rozdział XIII. Postępowania szczególne	
1000	1. Istota postępowań szczególnych oraz ich rodzaje	1639
1001	2. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego	1643
1010	3. Postępowanie nakazowe	1669
1014	4. Postępowanie przyspieszone	1681
1021	Rozdział XIV. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	
1023	1. Kasacja	1694
1051	2. Skarga od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania	1749
1066	3. Wznowienie postępowania	1774
1085	Rozdział XV. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia	
1086	1. Uwagi ogólne	1801
1086	2. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego	1802
1091	3. Postępowanie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	1810
1095	4. Ułaskawienie	1818

Strona		Numer
1098	5. Orzekanie kary łącznej	1823
1105	Rozdział XVI. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych	
1107	1. Uwagi wprowadzające	1831
1110	2. Immunitet dyplomatyczny i konsularny	1836
1113	3. Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych	1846
1125	4. Wystąpienie o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia (rozdział 62a i 62b k.p.k.) ...	1859
1139	5. Europejski nakaz dochodzeniowy (rozdział 62c i 62d k.p.k.)	1885
1162	6. Przejęcie i przekazanie ścigania karnego (rozdział 63 k.p.k.)	1911
1168	7. Ekstradycja	1925
1182	8. Europejski nakaz aresztowania	1946
1210	9. Wykonywanie niezolacyjnych środków zapobiegawczych	1975
1221	10. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania	1984
1227	11. Wykonywanie orzeczeń o karach o charakterze pieniężnym w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej (rozdział 66a i 66b k.p.k.)	1994
1240	12. Wykonywanie orzeczeń przypadku w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej (rozdział 66c i 66d k.p.k.)	2006
1257	13. Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym (rozdział 66e k.p.k.)	2012
1261	14. Wystąpienie o wykonanie i wykonywanie kary pozbawienia wolności w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej (rozdział 66f i 66g k.p.k.)	2015
1277	15. Występowanie i wykonywanie w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej orzeczeń karnych związanych z poddaniem sprawcy próbie (rozdział 66h i 66i k.p.k.)	2035
1293	16. Europejski nakaz ochrony (rozdział 66j i 66k k.p.k.)	2050
1305	Rozdział XVII. Postępowanie w sprawach wojskowych	
1311	Rozdział XVIII. Koszty procesu	
1312	1. Podział kosztów procesu	2073
1317	2. Zwrot kosztów należnych świadkowi	2090
1318	3. Wynagrodzenie biegłego i specjalisty	2094
1319	4. Wnioskowy charakter zwrotu należności świadkowi oraz biegłemu	2099
1320	5. Zryczałtowana równowartość wydatków w postępowaniu prywatnoskargowym	2103
1320	6. Zwolnienie od kosztów sądowych	2105
1321	7. Orzeczenie o kosztach. Orzeczenie uzupełniające	2110
1323	8. Ponoszenie kosztów procesu w sprawach z oskarżenia publicznego .	2118
1326	9. Ponoszenie kosztów procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego	2130
1327	10. Koszty postępowania odwoławczego	2134
1329	Indeks rzeczowy	

SŁOWO WSTĘPNE

Postępowanie karne wydane w serii *Meritum* to kompendium wiedzy o procesie karnym. Struktura książki dostosowana została do systematyki Kodeksu postępowania karnego, co powinno ułatwić korzystanie z tej publikacji. Jest to książka praktyczna w tym znaczeniu, że pozwala na łatwe poszukiwanie odpowiedzi na nurtujące pytania, zaś odpowiedzi prezentowane są wieloaspektowo. *Meritum. Postępowanie karne* jest opracowaniem przeznaczonym zarówno do systematycznego czytania, jak i do bieżącego, chwilowego korzystania, gdy czytelnik poszukuje odpowiedzi lub podpowiedzi podczas rozwiązywania praktycznego problemu. *Meritum* nie jest klasycznym komentarzem. Nie jest też podręcznikiem do procedury karnej. Podręczniki adresowane są przede wszystkim do studentów prawa. Komentarze – głównie do praktyków. *Meritum* jest konstrukcją złożoną. Stara się połączyć zagadnienia teoretyczne i dogmatyczne, prezentowane w podręcznikach, z praktycznym walorem komentarza, a ponadto ma ambicje ukazania – choć w zarysie – jak funkcjonuje proces karny.

Meritum prezentuje dorobek nauki i dokumentuje orzecznictwo. Dokonano tu wyboru publikacji oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych pod kątem istotności wyrażonego poglądu. Zakładanym walorem tego opracowania jest selekcja ogromu materii stanowiącej procedurę karną. Dotyczy to zwłaszcza orzecznictwa, które, choć obecnie jest szeroko dostępne, to liczba judykatów rodzi problemy z wyszukaniem tych ważnych lub wiodących w danej kwestii. Dlatego w oparciu o kryterium przydatności przy omawianiu danej instytucji dokonano wyboru najważniejszych orzeczeń.

Meritum jest opracowaniem problemowym, w którym Autorzy starali się zmieścić dużo treści w stosunkowo zwartej formie. Warstwa merytoryczna przeplatana jest tu wzorami i wykreśkami oraz przykładami z praktyki. Pozwoli to czytelnikowi lepiej zrozumieć instytucje procesowe.

Zgodnie z przyjętym założeniem na *Meritum. Postępowanie karne* składa się kilka tematycznych części. Część pierwsza to zagadnienia ogólne, w ramach których zostały omówione m.in. kwestie wykładni prawa procesowego, stosowania reguł intertemporalnych, zasady procesowe i inne instytucje zamieszczone w przepisach wstępnych Kodeksu postępowania karnego. W części drugiej i trzeciej przedstawiono stadia procesu, tj. postępowanie przygotowawcze, postępowanie rozpoznawcze i postępowanie odwoławcze. W części czwartej omówiono postępowania szczególne, tj. postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego, postępowanie nakazowe i postępowanie przyspieszone. Część piąta zawiera całościową analizę nadzwyczajnych środków zaskarżenia. W części szóstej omówiono postępowania po uprawomocnieniu się wyroku. Część siódma to postępowanie ze stosunków międzynarodowych, a kolejne części obejmują postępowanie w sprawach wojskowych i koszty procesu.

Meritum jest skierowane do szerokiego grona odbiorców, tj. do osób zarówno poszukujących, nabywających, jak i poszerzających wiedzę o procesie karnym. Należy wyrazić nadzieję, że nowa formuła prezentowania prawa karnego procesowego znajdzie uznanie w oczach czytelników.

Publikacja uwzględnia stan prawny na dzień 5 października 2019 r., a więc także ostatnią dużą nowelizację Kodeksu postępowania karnego wprowadzoną ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1694).

Prof. UŁ dr hab. Dariusz Świecki – redaktor naukowy

Łódź, wrzesień 2019 r.

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa	
EKPC	Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1145)
k.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 z późn. zm.)
k.k.s.	ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1958 z późn. zm.)
k.k.w.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 676 z późn. zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.	ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1040 z późn. zm.)
k.p.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1987 z późn. zm.)
k.p.w.	ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1120 z późn. zm.)
k.r.o.	ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 682 z późn. zm.)
MPPOiP	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
pr. adw.	ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1513)
pr. aut.	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1231 z późn. zm.)
pr. bank.	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2187 z późn. zm.)
pr. not.	ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 540 z późn. zm.)
pr. pras.	ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1914)

WYKAZ SKRÓTÓW

pr. prok.	ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 740)
pr. tel.	ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1954 z późn. zm.)
p.u.s.p.	ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 52 z późn. zm.)
p.w.k.p.k.	ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 556 z późn. zm.)
reg. prok.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1206 z późn. zm.)
r.s.c.s.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1657)
r.u.s.p.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 2316 z późn. zm.)
r. zach. tajemn.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 września 2017 r. w sprawie sposobu postępowania z protokołami przesłuchań i innymi dokumentami lub przedmiotami, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji (Dz. U. poz. 1733)
u.d.p.	ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 283 z późn. zm.)
u.o.i.n.	ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 742)
u.o.p.p.ś.	ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21)
u.o.p.z.	ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 628 z późn. zm.)
u.pr.z.	ustawa z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1874 z późn. zm.)
u. Prok. Gen.	ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2261 z późn. zm.)
u.p.s.n.	ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 969)
u.r.p.d.	ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 922 z późn. zm.)
u.r.pr.	ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2115 z późn. zm.)
u. stat. publ.	ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 649 z późn. zm.)
ustawa o cudzoziemcach	ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2094 z późn. zm.)
ustawa o IPN	ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2032 z późn. zm.)

ustawa o Policji	ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 161 z późn. zm.)
ustawa o RPO	ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2179 z późn. zm.)
ustawa o SN	ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 825)
u.ś.kor.	ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1197)
u.z.l.	ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 537 z późn. zm.)
2. Organy orzekające	
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka
ETS	Europejski Trybunał Sprawiedliwości (po wejściu w życie Traktatu z Lizbony – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej)
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	sąd apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	wojewódzki sąd administracyjny
3. Publikatory	
Dz. U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
M.P.	Monitor Polski
4. Czasopisma	
CzPKiNP	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
GS	Głos Sądownictwa
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
KZS	Krakowskie Zeszyty Sądowe
M. Praw.	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSPIKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
PS	Przegląd Sądowy
R.Pr.	Radca Prawny

WYKAZ SKRÓTÓW

St. Praw.	Studnia Prawnicze
WWP	Wojskowy Przegląd Prawniczy
5. Inne	
ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
CBA	Centralne Biuro Antykorupcyjne
ENA	europejski nakaz aresztowania
END	europejski nakaz dochodzeniowy
KAS	Krajowa Administracja Skarbowa
poz.	pozycja
tekst jedn.	tekst jednolity
z późn. zm.	z późniejszymi zmianami

CZĘŚĆ OGÓLNA

Zagadnienia ogólne

Jarosław Kasiński

SPIS TREŚCI

1. Pojęcia podstawowe	1	d. Wyłączenie lub ograniczenie stosowania polskiego prawa karnego procesowego na terytorium Polski	57
2. Wykładnia prawa	6	4. Tryby ścigania karnego	59
A. Wprowadzenie	6	A. Uwagi ogólne	59
B. Rodzaje wykładni z uwagi na podmiot jej dokonujący	10	B. Tryb ścigania z urzędu	60
C. Dyrektywy interpretacyjne (zwane też dyrektywami wykładni)	15	a. Ściganie z urzędu bezwarunkowe	60
a. Wykładnia językowa	16	b. Ściganie z urzędu, lecz na wniosek	61
b. Wykładnia systemowa	24	Ogólna charakterystyka	61
c. Wykładnia funkcjonalna	26	Przestępstwa bezwzględnie i względnie wnioskowe	62
d. Dyrektywy interpretacyjne drugiego stopnia	27	Wniosek o ściganie jako warunek prowadzenia procesu karnego	66
D. Wnioskowania prawnicze	28	Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o ściganie	68
E. Reguły kolizyjne	33	Forma wniosku o ściganie	69
3. Temporalne oraz terytorialne obowiązywanie i stosowanie przepisów prawa karnego procesowego	34	Pouczenia	70
A. Obowiązywanie i stosowanie temporalne przepisów prawa karnego procesowego (prawo intertemporalne)	34	Podmiotowa niepodzielność i przedmiotowa podzielność wniosku o ściganie	71
B. Obowiązywanie i stosowanie terytorialne przepisów prawa karnego procesowego	46	Cofnięcie wniosku o ściganie i jego skutki	72
a. Uwagi wstępne	46	c. Ściganie z urzędu, lecz za zezwoleniem władzy	73
b. Zasięg terytorium państwa	47	Uwagi ogólne	73
c. Rozszerzenie stosowania polskiego prawa karnego procesowego na czyny zabronione popełnione poza terytorium Polski	53	Podmioty objęte immunitetem formalnym	74
		Organ udzielający zezwolenia na ściganie	75
		Uzyskanie zezwolenia	76
		C. Tryb ścigania z oskarżenia prywatnego	77

5. Umorzenie absorpcyjne	78	a. Długotrwały charakter przeszkody	92
A. Istota i <i>ratio legis</i> umorzenia absorpcyjnego	78	b. Niemożność ujęcia oskarżonego	95
B. Przesłanki umorzenia absorpcyjnego	79	c. Niemożność wzięcia przez oskarżonego udziału w postępowaniu z uwagi na jego chorobę psychiczną	95
C. Stadium postępowania, w którym dojść może do umorzenia absorpcyjnego	83	d. Niemożność wzięcia przez oskarżonego udziału w postępowaniu z powodu innej ciężkiej choroby	96
D. Właściwość organów i forma decyzji w przedmiocie umorzenia absorpcyjnego	84	C. Etap procesu, w którym dojść może do zawieszenia postępowania karnego	97
E. Zawieszenie postępowania w oczekiwaniu na prawomocnie wymierzoną karę za inne przestępstwo	85	D. Decyzja w przedmiocie zawieszenia postępowania i jej zaskarżalność	100
F. Wznowienie postępowania w związku z uprzednim umorzeniem absorpcyjnym	86	E. Podjęcie zawieszonoego postępowania	101
G. Koszty procesu	87	7. Mediacja	102
6. Zawieszenie postępowania karnego	88	A. Skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego	103
A. Uwagi ogólne	88	B. Mediator	106
B. Przesłanka zawieszenia postępowania	91	C. Przebieg mediacji	109
		D. Zakończenie postępowania mediacyjnego i jego konsekwencje dla procesu karnego	111

1. Pojęcia podstawowe

Podstawa prawna: art. 1, 2 § 1 k.p.k.

Niniejsze opracowanie zatytułowano: *Meritum. Postępowanie karne*. Wypada więc na wstępie określić **zakres pojęć „proces karny” i „postępowanie karne”** i ich wzajemną relację. Terminy te w doktrynie zwykle nie są rozumiane synonimicznie. W tym ujęciu „proces karny” to pojęcie szerokie (bardziej ogólne), które obejmuje całą działalność zmierzającą do rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego. Natomiast pojęcie „postępowanie” ma charakter wąski (specjalny). Nazwą tą oznacza się bądź krótsze odcinki przebiegu procesu, jak postępowanie przygotowawcze czy postępowanie główne, bądź jego szczególne odmiany, np. postępowanie prywatnoskargowe czy przyspieszone [zob. np. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018, s. 21; M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984, s. 11–12; J. Skorupka, *Pojęcie procesu karnego* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, red. P. Hofmański, *Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013, s. 114–115].

Warto zwrócić uwagę na to, jak do omawianej kwestii podchodzi ustawodawca. W kodyfikacji karnoprosesowej dla etapów (stadiów) procesu używa się wyłącznie określenia „postępowanie”. Mamy więc postępowanie przygotowawcze (dział VII k.p.k.), postępowanie przed sądem pierwszej instancji (dział VIII) czy postępowanie odwoławcze (dział IX). Podobnie w odniesieniu do szczególnych odmian procesu ustawodawca posługuje się nazwą „postępowanie” (np. postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego – rozdział 52 czy postępowanie nakazowe – rozdział 53), zaś dział X został zatytułowany „Postępowania szczególne” w przeciwieństwie do „postępowania zwyczajnego” (por. art. 485, 500 § 2 czy art. 517a § 1 k.p.k.). Zatem w odniesieniu do stadiów procesu i szczególnych jego odmian ustawodawca każdorazowo używa nazwy „postępowanie”. Mamy też np. czynności procesowe (dział IV) czy koszty procesu (dział XIV), a nie czynności czy koszty postępowania. Również w języku prawniczym używa się określenia „postępowanie przygotowawcze” zamiast „proces przygotowawczy” czy też „postępowanie nakazowe”, a nie „proces nakazowy”.

Podkreślić jednak trzeba, że ustawodawca nie jest do końca konsekwentny. Wszak podstawowy akt prawny nosi tytuł „Kodeks postępowania karnego”. Już w jego art. 1 przewiduje się, że postępowanie karne (**a nie proces**) w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów tego Kodeksu. W przepisie art. 2 § 1 k.p.k. stanowi się o **celu ustawodawcy** w postaci ukształtowania postępowania karnego w określony tam sposób. W art. 4 oraz 15 § 2 i 3 k.p.k. mowa jest o organach prowadzących postępowanie karne, w art. 15 § 1 k.p.k. – o organach w zakresie postępowania karnego, w art. 7 k.p.k. – o organach postępowania, zaś w art. 9 § 1 k.p.k. – o organach procesowych. W art. 19 § 1 k.p.k. mowa jest o czynnościach w razie stwierdzenia w postępowaniu karnym poważnego uchybienia w działaniu wyliczonych tam instytucji, co dotyczy przecież całego procesu karnego. Podobnie w art. 79 § 1 k.p.k. wyraźnie wskazuje się, że w postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę w wymienionych w tym przepisie sytuacjach, co odnosi się przecież do całego procesu karnego. Przepis art. 17 k.p.k. przewiduje we wskazanych tam wypadkach umorzenie postępowania, co oznacza umorzenie procesu w ogóle, a nie jego fragmentu.

Słusznie wskazuje się przy tym, że **nazwy „proces” używa się zamiennie z nazwą „postępowanie”** [zob. np. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces...*, s. 21; M. Cieślak, *Polska...*, s. 11]. Często mianem procesu karnego określa się też samą rozprawę, stanowiącą przecież część tego procesu, jak np. w sformułowaniu rozpoczął się proces Jana Kowalskiego [zob. T. Grzegorzcyk, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2014, s. 40–41 czy S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces...*, s. 21]. Zasadnie wskazuje się również, że w sprawach z oskarżenia prywatnego używa się określenia „postępowanie” (a nie proces), choć obejmuje

ono całą działalność zmierzającą do rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności prawnej oskarżonego [zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 40].

Dlatego też, nie kwestionując możliwości różnicowania zakresu nazw „proces” i „postępowanie”, dla pewnego ułatwienia wypowiedzania się o omawianej w niniejszym opracowaniu gałęzi prawa, przyjęć trzeba, że **nazwy te stosowane w znaczeniu ogólnym mają charakter synonimiczny**. W związku z tym użycie zwrotu np. „postępowanie przygotowawcze” czy „postępowanie nakazowe”, a więc wtedy, gdy ma się na względzie określone stadia procesu czy postępowanie szczególne, następuje w innym znaczeniu [zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 41–42]. Tak więc tytuł niniejszego opracowania: *Meritum. Postępowanie karne* odwołuje się do wskazanego wyżej **ogólnego znaczenia pojęcia „postępowanie karne”**.

2

W konsekwencji:

- **proces karny (postępowanie karne)** to prawnie uregulowana działalność zmierzająca do realizacji prawa karnego materialnego, a
- **prawo karne procesowe** to ogół norm prawnych regulujących proces karny [zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 42, zob. też S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces...*, s. 20].

Prawo karne materialne określa czyny zabronione pod groźbą kary jako przestępstwa, zasady odpowiedzialności za ich popełnienie i środki prawnej reakcji, które można w związku z tym zastosować. Stosowanie tych regulacji nie byłoby możliwe bez procesu karnego. To w jego toku dochodzi do urzeczywistnienia norm prawa materialnego, które bez tego nie miałyby w istocie znaczenia. Stąd też w ramach postępowania karnego **ustalić należy, czy doszło do popełnienia czynu zabronionego**, a jeżeli tak:

- czy stanowi on przestępstwo oraz
- jakie były okoliczności jego popełnienia i
- kto jest jego sprawcą.

Ta realizacja prawa karnego materialnego przebiega przy tym w różny sposób. Wszak nie zawsze wiąże się ona z wydaniem wyroku skazującego (w ramach którego dojść może przykładowo do skorzystania z instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary, zawieszenia jej wykonania czy odstąpienia od jej wymierzenia), ale czasem chodzić może również o uniewinnienie oskarżonego, umorzenie postępowania albo warunkowe jego umorzenie. Nie sposób w omawianym kontekście pominąć również orzekania środków zabezpieczających (rozdział X k.k.).

3

Przedmiotem procesu karnego będzie zatem kwestia odpowiedzialności prawnej danej osoby za określony czyn [zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 48]. Pojęcie „odpowiedzialność prawna” jest szersze od określenia „odpowiedzialność karna”, choć w języku prawniczym używa się ich zamiennie. W procesie karnym dochodzi także do ustalenia odpowiedzialności cywilnej oskarżonego za wyrządzoną przestępstwem szkodę. Stosowane w ramach tej odpowiedzialności środki zostały obecnie (w wyniku nowelizacji obowiązującej od 1 lipca 2015 r.) wyodrębnione ze środków karnych i określone mianem środków kompensacyjnych (rozdział Va k.k.). Należą do nich:

- obowiązek naprawienia szkody i
- zadośćuczynienie za doznaną krzywdę oraz
- nawiązka.

Pierwsze z nich mają **charakter cywilnoprawny**, gdyż orzekając o obowiązku naprawienia szkody i zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę, stosuje się wprost przepisy prawa cywilnego (art. 46 § 1 k.k.), a ponadto wyłączono stosowanie do nich zasad wymiaru kary i środków karnych (art. 56 k.k.). Oznacza to, że nie są to środki penalne, a orzeczenie w tym zakresie ma charakter cywilnoprawny. W konsekwencji w procesie karnym sąd rozstrzyga także o odpowiedzialności cywilnej za popełniony czyn, który jako przestępstwo jest jednocześnie czynem niedozwolonym w rozumieniu prawa cywilnego (art. 415 i n. k.k.). Dlatego też przedmiotem procesu nie jest tylko odpowiedzialność karna, ale także odpowiedzialność cywilna, co uza-

sadnia posługiwanie się szerszym pojęciem „odpowiedzialność prawna”. Można wobec tego stwierdzić, że głównym przedmiotem procesu jest odpowiedzialność karna, ale ubocznym także odpowiedzialność cywilna. Charakter cywilnoprawny mają również roszczenia z tytułu niesłusznego skazania, tymczasowego aresztowania i zatrzymania dochodzone w ramach procesu karnego (rozdział 58 k.p.k.), ale postępowanie co do tych roszczeń toczy się po rozstrzygnięciu o przedmiocie procesu i wobec tego ma charakter następczy.

Jak już sygnalizowano, proces karny to działalność uregulowana przez normy prawa karnego procesowego. W szczególności normy te określają **chronologię czynności procesowych**, co pozwala wyróżnić następujące **stadia procesu karnego**:

- postępowanie przygotowawcze (obejmujące dwie jego formy: śledztwo i dochodzenie),
- postępowanie główne (a więc przed sądem pierwszej instancji, nazywane też postępowaniem rozpoznawczym),
- postępowanie odwoławcze (przed sądem apelacyjnym),
- postępowanie wykonawcze (unormowane odrębnie w Kodeksie karnym wykonawczym).

Kodeks postępowania karnego reguluje również:

- **postępowania w przedmiocie nadzwyczajnych środków zaskarżenia** (kasacja, skarga na wyrok sądu odwoławczego oraz wnioski o wznowienie postępowania), a także
- **postępowania prowadzone po uprawomocnieniu się orzeczenia** (postępowania w przedmiocie: podjęcia postępowania warunkowo umorzonego; odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie; ułaskawienia i wyroku łącznego, zwane też postępowaniami następczymi) i wreszcie
- **postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych**.

Poza tym w trakcie procesu karnego prowadzone mogą być tzw. **postępowania incydentalne**, a więc dotyczące określonej kwestii wpadkowej, poza głównym nurtem procesu.

PRZYKŁAD: Postępowania w przedmiocie zastosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania czy kar porządkowych.

Kodeks postępowania karnego normuje **proces karny powszechny, a więc prowadzony przed sądem powszechnym, ale także przed sądem wojskowym**, regulując odrębnie postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

W toku procesu karnego czynności procesowe dokonywane są przez jego uczestników. **Uczestnikiem postępowania karnego** jest każda osoba (fizyczna, prawna, a także instytucja niemająca osobowości prawnej), która bierze udział w postępowaniu w roli określonej przez prawo [zob. T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 45]. Do uczestników postępowania zaliczyć należy:

- **organy procesowe**,

PRZYKŁAD: Organy śledztwa, dochodzenia, sąd, przewodniczący składu orzekającego czy referendarz sądowy.

- **strony**,

PRZYKŁAD: Oskarżony, oskarżyciel publiczny.

9788381608053 W01P01

ISBN 978-83-8160-805-3

9 788381 608053

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 299 ZŁ (W TYM 5% VAT)

www.meritum.pl